

1. Społeczeństwo polskie w dwudziestoleciu międzywojennym

a. 1. Cele lekcji

i. a) Wiadomości

Uczeń:

- wymienia narodowości, które zamieszkiwały II RP,
- wymienia największe miasta II RP,
- definiuje pojęcie państwa wielonarodowościowego.

ii. b) Umiejętności

Uczeń:

- analizuje wzrost ludności polski w latach 1919-1939,
- wyjaśnia konsekwencje istnienia w Polsce wielu grup narodowościowych,
- wyjaśnia związek między zmianami granic po I wojnie światowej a strukturą narodowościową II RP,
- sporządza na podstawie tabeli wykres przedstawiający strukturę narodowościową II RP,
- umiejscawia na mapie największe ośrodki przemysłowe Polski oraz największe miasta,
- odczytuje z tabeli strukturę zawodową mieszkańców Polski,
- odróżnia tabelę od wykresu i wykresu kołowego,
- na podstawie mapy dokonuje podziału Polski na część lepiej i gorzej rozwiniętą.

b. 2. Metoda i forma pracy

Metoda główna – praca pod kierunkiem.

Metody pomocnicze – rozmowa nauczająca, wykład.

Forma pracy – praca z danymi liczbowymi (wykres, tabela), praca z mapą.

c. 3. Środki dydaktyczne

- Mapa ścienna *Polska w latach 1918-1939*,
- mapa w atlasie *Polska w latach 1918-1939. Gospodarka i społeczeństwo*.

d. 4. Przebieg lekcji

i. a) Faza przygotowawcza

Nauczyciel sprawdza obecność.

Rekapitulacja wtórna. Czas trwania 7-10 minut.

Nauczyciel zadaje pytania, uczniowie na nie odpowiadają:

- W jaki sposób została ukształtowana zachodnia granica Polski? (Odpowiedź: decyzje konferencji w Wersalu, powstanie wielkopolskie, powstania śląskie).
- Jak kształtowała się wschodnia granica Polski? (Wojna polsko-bolszewicka, pokój w Rydze)
- Wskaż na mapie przebieg granic Polski międzywojennej. (Wybrany uczeń pokazuje granicę na mapie ściennej omawiając jej przebieg).
- Jakie były skutki I wojny światowej dla Polski? (odzyskanie niepodległości, straty ludnościowe, materialne, zmniejszenie się terytorium w stosunku do 1772 roku).

- Jakie zmiany zaszły od początku XX wieku w społeczeństwach europejskich? (Urbanizacja, tworzenie się społeczeństwa masowego, powstawanie wielkich miast).

Nauczyciel ocenia odpowiedzi uczniów.

Nauczyciel prosi jednego lub dwóch uczniów o przeczytanie zadania domowego.

ii. b) Faza realizacyjna

1. Nauczyciel podaje temat lekcji, omawia jej cele i krótko wprowadza uczniów w nową tematykę.
2. Nauczyciel rozdaje atlasy i materiały. Prosi o zapoznanie się z wykresem przedstawiającym wzrost liczby ludności Polski w latach 1919-1939 ([załącznik 2](#)) i odpowiedzi na pytania:
 - Ile zwiększyła się ludność RP od końca I wojny do 1939 roku? (Odpowiedź: ok. 10 milionów).
 - Kiedy wzrost był najgwałtowniejszy? (Odpowiedź: lata 1922-1923).
 - Dlaczego wzrost w latach 1920-1921 był niższy w porównaniu z innymi latami? (Odpowiedź: wojna polsko-bolszewicka).

Jeżeli uczniowie nie mogą sobie poradzić z ostatnim pytaniem nauczyciel naprowadza ich na właściwy trop dodatkowymi pytaniami.

3. Nauczyciel prosi o zapoznanie się z mapą i odpowiedzi na pytania:
 - Która część Polski była najgęściej zaludniona? (Odpowiedź: Góry Śląsk, Wielkopolska, okręg łódzki, okolice Warszawy).
 - Z czego mogło wynikać takie rozmieszczenie ludności? (Uczniowie powinni wywnioskować, że najgęściej zaludnione były wielkie miasta i rejony, w których koncentrował się przemysł).

Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z tabelą przedstawiającą największe miasta Polski, według liczby ludności ([załącznik 1.1](#)) i odpowiedzi na następujące pytania:

- Czy Polska była krajem wysoko zurbanizowanym i uzasadnienie odpowiedzi? (Odpowiedź: nie, w Polsce było w tym okresie tylko jedno naprawdę duże miasto - Warszawa, Łódź była o połowę mniejsza, a miasta kresowe zupełnie małe).
- Dlaczego zachodnia część kraju była gęściej zaludniona i istniało tam więcej miast? (Uczniowie odpowiadają: Był to obszar lepiej rozwinięty zarówno pod względem rolniczym, jak i przemysłowym, występowała duża koncentracja zakładów przemysłowych, szczególnie na Śląsku, mniej było terenów niezamieszkałych).

Nauczyciel prosi, aby uczniowie na podstawie mapy wymienili największe ośrodki przemysłowe Polski w dwudziestolecu międzywojennym. (Uczniowie odpowiadają: Warszawa, Łódź, Poznań, Zagłębie Górnos Śląskie).

4. Nauczyciel prosi o zapoznanie się z tabelą przedstawiającą strukturę zatrudnienia w II RP ([załącznik 1.2](#)) i odpowiedzi na pytania:
 - Czy Polska była w tym czasie krajem zurbanizowanym i zindustrializowanym? (Odpowiedź: nie, aż 60% ludności było zatrudnionych w rolnictwie).
 - Jakie były główne gałęzie zatrudnienia poza rolnictwem? (Odpowiedź: przemysł i handel).
 - Jak duża była grupa inteligencji? (Niewielka – ok. 1% ludności).
5. Nauczyciel o zapoznanie się z wykresem przedstawiającym strukturę wyznaniową Polski ([załącznik 1.3](#)) i odpowiedzi na pytania:
 - Czy II RP była krajem jednolitym religijnie? (Odpowiedź: nie).
 - Jakiego wyznania była ludność Polski? (Odpowiedź: katolicka, prawosławna, grekokatolicka, ewangelicka, żydowska).
 - Jaki był stosunek liczby katolików do innych wyznań? (Odpowiedź: katolicy stanowili ok. 2/3 społeczeństwa, było ich więc dwa razy więcej niż wyznawców pozostałych religii razem wziętych).

6. Nauczyciel prosi o zapoznanie się z tabelą przedstawiającą strukturę narodowościową II RP (załącznik 1.4) i odpowiedzi na pytania:
- Które mniejszości były najliczniejsze? (Odpowiedź: Ukraińcy, Żydzi, Niemcy).
 - Korzystając z wiedzy uzyskanej na poprzednich lekcjach, wyjaśnij skąd wzięła się tak liczna grupa ludności niepolskiej w II RP? (Odpowiedź: Ukraińcy, Białorusini znaleźli się w Polsce z powodu przesunięć granic, stanowili oni rdzenną ludność Kresów Wschodnich, Niemcy – także kształtowanie się granic Polski po I wojnie światowej. Żydzi – zamieszkiwali w Polsce od XVI wieku ze względu na tolerancję religijną).
7. Nauczyciel ocenia odpowiedzi uczniów i ich pracę na lekcji. (W czasie analizowania wykresów i tabel uczniowie zapisują odpowiedzi na pytania na kartkach, na których dostali materiały. Zapiski te będą częścią notatki z lekcji).

iii. c) Faza podsumowująca

Rekapitulacja pierwotna. Powinna trwać ok. 7-10 minut.

Nauczyciel zadaje pytania:

- Proszę scharakteryzować zmianę liczby ludności Polski w latach 1919-1939. (Uczniowie odpowiadają: W dwudziestoleciu międzywojennym następował stały wzrost liczby ludności zahamowany jedynie w latach 1920-1921 w wyniku wojny polsko-bolszewickiej. Od zakończenia I wojny światowej do wybuch II wojny ludność Polski zwiększyła się o 1/3. Średni wzrost wynosił ok. 400 tysięcy osób rocznie).
- Jakie podziały zauważasz w społeczeństwie polskim tego okresu (ze względu na rozmieszczenie ludności, rozwój poszczególnych terenów)? (Uczniowie odpowiadają: gęściej zamieszkała dawna kongresówka i zabór pruski; bardzo słabe zaludnienie Kresów; podział na Polskę rolniczą i przemysłową, wiejską i miejską).
- Czy istnieje powiązanie (i jeśli tak to, jakie?) pomiędzy strukturą religijną i narodowościową II RP? (Odpowiadają: tak; liczba Polaków prawie pokrywa się z liczbą katolików, Ukraińcy i Białorusini – prawosławni i grekokatolicy; Żydzi – wyznanie mojżeszowe, Niemcy – ewangelicy).

Nauczyciel ocenia odpowiedzi uczniów i zadaje pracę domową.

e. 5. Bibliografia

1. *Atlas historii Polski*, Demart, Warszawa 2006.
2. Burda B., Halczak B., Józefiak R. M., Szymczak M., *Historia 3. Historia najnowsza. Zakres rozszerzony. Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego*, Operon, Gdynia 2004.
3. *Polska odrodzona 1918-1939*, red. J. Tomicki, Wiedza Powszechna, Warszawa 1988.
4. Roszkowski W., *Najnowsza historia Polski 1914-1944*, Świat Książki, Warszawa 2003.

6. Załączniki

i. a) załącznik 1

Dane statystyczne na temat społeczeństwa polskiego w dwudziestoleciu międzywojennym

1. Miasta II RP pod względem liczby mieszkańców

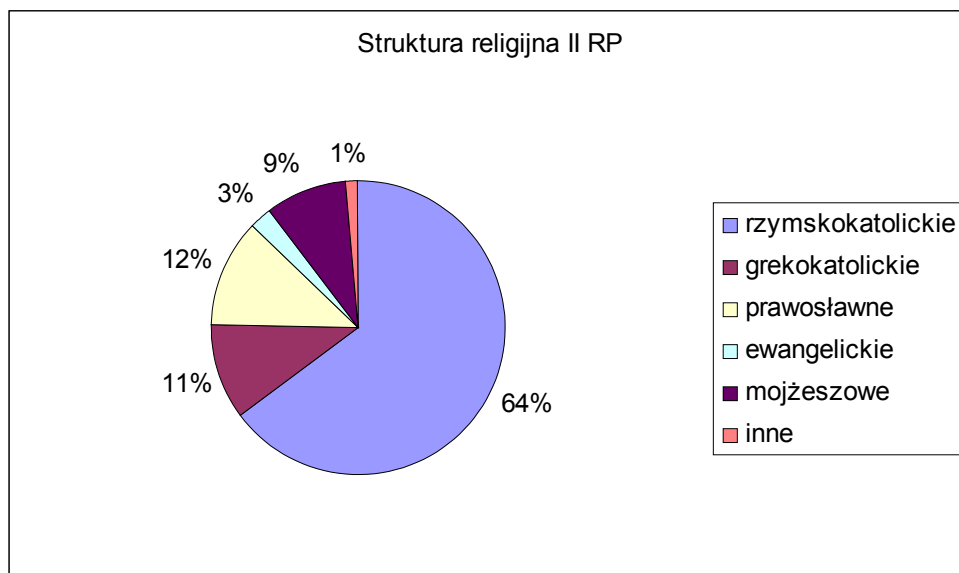
Nazwa miasta	Liczba mieszkańców
Warszawa	937 000
Łódź	452 000

Lwów	228 000
Kraków	184 000
Poznań	170 000
Wilno	129 000
Lublin	94 000

2. Struktura zatrudnienia w II RP

Dział gospodarki	Zatrudnieni w %
Rolnictwo	60,6
Przemysł	19,3
Handel	6,1
Komunikacja	3,6
Szkolnictwo i kultura	1,0
Służba domowa	1,5
Inni	7,9

3.

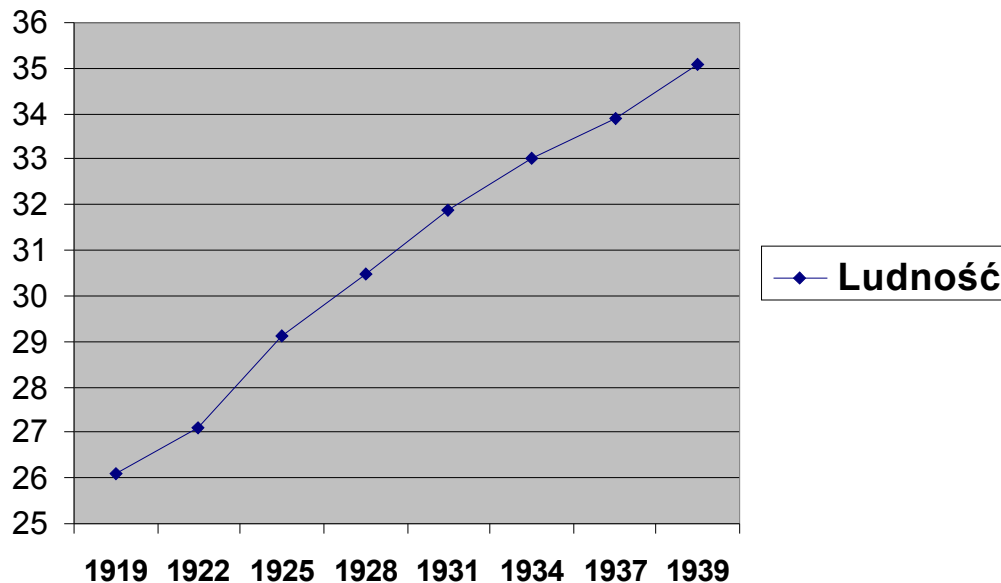

4.

Struktura narodowościowa II RP wg spisu z 1931 roku		
Narodowość	Liczebność w mln	Procent ludności
Polacy	21	66%
Niemcy	0,8	2,50%
Ukraińcy	5	16%
Białorusini	1,5	5,50%
Żydzi	2,7	9%
Inni	0,9	1,00%

ii. b) załącznik 2

Ludność Polski w latach 1919-1939

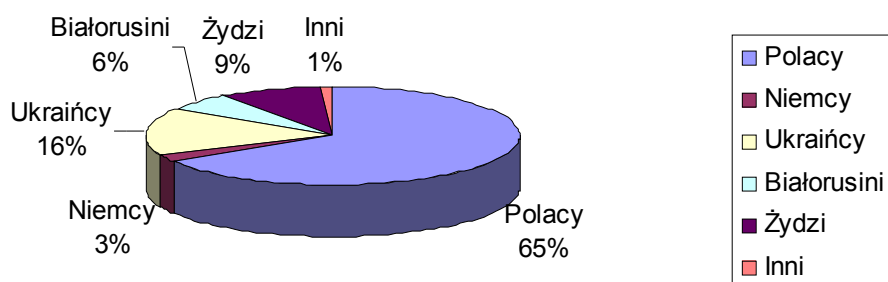
iii. c) Zadanie domowe

Wykonaj na podstawie tabelki wykres przedstawiający strukturę narodowościową II RP. Wypisz, jakie widzisz dobre i złe strony istnienia w Polsce dużej liczby obywateli innych narodowości. Wykres powinien być wykonany w programie MS Excel i wklejony do dokument MS Word. Pod wykresem powinna znajdować się odpowiedź na pytanie. Dokument ma zostać przesłany na podany adres e-mail nauczyciela w ciągu 3 dni od daty lekcji.

- i.
- ii.
- iii. Przykład wykonanego zadania domowego: *Zadanie domowe. Społeczeństwo polskie w dwudziestoleciu międzywojennym*

Wykonanie zadania domowego:

Struktura narodowościowa II RP

f. 7. Czas trwania lekcji

45 minut

g. 8. Uwagi do scenariusza

brak